

BYTČIANSKA FILATELIA

INFORMAČNÝ BULLETIN VYDÁVA KLUB FILATELISTOV V BYTČI
PRE ČLENOV A PRIAZNIVCOV

Ročník II.

Číslo 12 / 2012 / 22

*Veselé vianoce
a šťastlivý
nový
rok*

2013

Číslo je ilustrované vianočnými pohľadnicami s pred sto rokov

Vážení filatelisti, vážení zberatelia !

Priblížil sa čas v roku, ktorý má svoje neopakovateľné kúzlo. Prichádzajú Vianoce, narodenie Ježiša Krista. Narodenie Jezuliatka. Oslavia ich všetci ľudia dobrej vôle. Myslím, že aj celá naša filatelická rodina bude žiť vianočným časom, ktorý by mal byť časom pokoja, lásky, nádeje a teda radostný. To je to ľudský blízke, všeobecné, čo si môžeme priať k Vianociam a s dodatkom priania si zdravia k Novému roku.

Na stránkach nášho bulletinu sme informovali o našich zberateľských aktivitách, o tom, čo nám dovoľujú podmienky, aby sme boli spokojní ale aj tvoriví. Domnievam sa, že tak, ako rok, ktorý sa lúči neprinášal v našom klube nijaké konflikty, tak to bolo aj v celom zväze. Napokon, sme filatelisti, ktorí sa snažia žiť v pokoji, venovať sa svojmu záujmu a ak sa tak koná, je to pre dobro celku.

Nemienim hodnotiť náš bulletin, prenechám to redaktorovi. Len chcem poznamenať, že redakčná rada vyjadrila spokojnosť s tým, že bulletin členovia dostávali v prvých dňoch každého mesiaca rozšírený z 8 na 12 strán. Žiaľ, konštatovali sme, že v budúcom roku sa musíme z finančných dôvodov uskromniť. Totiž financie budeme potrebovať na našu najväčšiu úlohu, zvládnutie XXX. Dní filatelie Slovenska.

V úvode som spomenul, že čas vianočný je aj čas nádejí a ja chcem všetkým popriať, aby nielen vianočný čas, ale celý budúci rok bol tiež rokom v ktorom prevláda nádej nad obavami, pretože pre náš bežný život je potrebná popri viere a láske aj nádej.

Prajem Vám požehnané vianočné sviatky, ich šťastné a radostné prežitie v rodinách a dobré zdravie v novom roku.

Stanislav Helmeš, predseda KF

Vážení čitatelia,

redakčná rada klubového bulletinu Bytčianska filatelia ma poverila vyhodnotiť bulletin v jeho druhom ročníku. Končí rok, patrí sa obzrieť a povedať, čo sa robilo dobre, čo nie, čo by sa malo zlepšiť.

Napadla ma myšlienka filozofa Arthura Schopenhauera, ktorý povedal, že človek môže všetko, čo chce. Problém je však v tom, že nevie čo má chcieť. Myslím, že tento problém sa nás netýka, pretože v minulom roku sme vedeli, čo chceme - vydávať bulletin a to sme splnili aj v tomto roku. Dokonca Bytčianska filatelia od začiatku vydávania vychádza ako mesačník. Termíny sa plnili, teda nijaké slimačie tempo, nijaké plazenie sa v meškaní a ospravedľovaní.

Či čitatelia boli s obsahom spokojní, to posúdiť neviem. Môžem sa len domnievať, že ak piati poslali články a ďalší piati aj z iných klubov sa pochvalné vyjadrili nad niektorými príspevkami, to už je tá nádej, ktorú spomenul aj predseda klubu. Ak sa nájde zopár takýchto žičlivcov, práca sa lepšie darí. Čo bolo plus ? Sedem pokračovaní mala domáca téma Sága bytčianskych zápalkami. Tá oslovila nielen Bytčanov. Druhým seriálom boli významné osobnosti Bytče. A čo bolo mínus, to ponechám na čitateľov. Ich články uverejníme.

Nechcem dávať nejaké sľuby do budúcnosti, nemuseli by byť reálne. Dnes všetko závisí od peňazí a musíme sa tomu prispôbiť. Čakajú nás aj iné publicistické úlohy. Spracovanie katalógu DFS, možno aj výstavy. Ako viete, doterajšie katalógy vždy mali slušnú úroveň. Prípravy začnú čoskoro, nakoľko budúci rok je doslova nabitý množstvom celospoločenských podujatí, ktoré budú „kradnúť“ čas. Preto, „Práve začíname!“

Prajem Vám príjemné prežitie vianočných sviatkov, zdravie, silu a odvalu v novom roku. A ešte jedno: Vianoce sú tiež čas na objatie, aby šťastie Vás neopustilo. (To som vycítal v starých kalendároch).

Otto Gát'a, redaktor BT

Osobnosti Bytče - Palatín Juraj Turzo

Na hrade Lietava pri Žiline sa 2. septembra 1567 Františkovi Turzovi a jeho manželke Kataríne Zrínskej narodil syn Juraj. Narodil sa ako druhý z piatich detí. František Turzo žil s manželskou a s deťmi striedavo na hrade Lietava a na Oravskom hrade. Mal však záujem prestavať zámocký komplex v Bytči, ktorý značne zdecimovali Podmanickovci. Prácami poveril talianskeho staviteľa Jána Kiliána z Milána. Staviteľské dielo bolo vykonané v rokoch 1571-1574. František Turzo pred dokončením prestavby 17.3.1574 zomrel. Jeho vdova sa s dvomi synmi, Jurajom a Františkom (zomrel v mladom veku) presťahovala v roku 1575 na Bytčiansky zámok. Ten sa stal hlavným sídlom bytčiansko-oravskej vetvy Turzovcov na nasledujúce polstoročie.

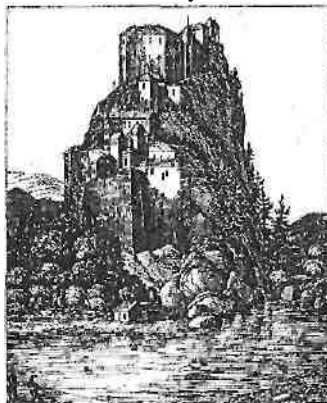
Katarína Zrínska sa v roku 1576 vydala za Imricha Forgáča, župana treňčianskej župy, ktorý sa stal tátorom Juraja Turzo. Ten ako 17 ročný sa dostal na viedenský dvor rakúskeho arcikniežaťa Ernesta (bol panovníkovým bratom). Tu sa Jurajovi Turzovi dostala výchova vo vojenstve a v diplomacii. Doplnil si znalostí v nemčine, maďarčine, latinčine a v slovenčine. Po smrti svojej matky, ktorá zomrela pri pôrode ako 37 ročná v roku 1585, Turzo sa vrátil do Bytče. V tom istom roku sa oženil so Žofiou Forgáčovou, s ktorou mal dve dcéry, Zuzanu a Juditu. Manželka mu v roku 1590 v mladom veku zomrela. V roku 1592 sa oženil s 15 ročnou Alžbetou Coborovou, dcérou vicepalatína Imricha Cobora a Barbory Perényiovej. V rokoch 1593 - 1597 sa im narodilo päť dcér, Katarína, Helena, Mária, Anna, Barbora a 11.9. 1598 syn Imrich.

Juraj Turzo hneď po úmrtí svojej matky sa ujal správy nad panstvami Lietava, Orava a Bytča s ústrednou správou v Bytči. Mal stály platený personál 60 - 80 osôb, medzi ktorými boli aj zámocký lekárnik, rektor školy, organista, kazateľ a učiteľ. Riadenie jednotlivých panstiev mali na starosti provízori, čiže správcovia. K dispozícii mali pisára. Pomáhal im aj kastelán a účtovník (ďalej dvaja kľučiari, šafár a obilník). Kastelán riadil aj troch hlásnikov, dvoch trubačov a zámockých hajdúchov. Strážny personál sledoval z veže okolie a dohliadal na väzenie. Panské majery viedli majerníci s pomocným personálom. V Bytči na zámku boli dvaja kuchári s pomocníkmi, dvaja pekári s pomocníkmi, záhradník, barbier (holič), kováč, remenár, puškár, zámočník, kominár, pivovarník a hodinár. Osobitnú skupinu tvorili talianski majstri kamenári a murári. Takéto pomery boli Bytčianskom zámku v čase, keď na ňom pôsobil Juraj Turzo.

V roku 1597 Juraja Turzu pozval benátsky dóža na korunováciu jeho manželky. Tam sa Turzo oboznámil s klenotmi Benátok, katedrálou sv. Marka, s palácmi, opevnením, s umením vôbec. V roku 1598 sa Turzo stal radcom cisára Rudolfa II. V tom roku sa rozhodol pre stavbu Sobášneho paláca, ktorý bol dokončený v roku 1601. Nie je vylúčené, že jeho rozhodnutie bolo ovplyvnené dojmami z Benátok. V roku 1599 sa Turzo stal kráľovským pohárnikom.

V živote Juraja Turzu literatúra často spomína chytenie pána Lednického hradu Michala Telekešiho, ktorý s bandou lúpil a okrádal i vraždil. Telekeši bol odsúdený na trest smrti a 3.4.1601 popravený. Juraj Thurzo nebol sudcom, pri súde pôsobil len ako radca panovníka. Známa je aj kauza Alžbety Bátorovej z ktorej komercia a zisk režiséra Juraja Jakubiska urobila ani nie masovú vrahyňu, skôr liečiteľku. (Tvorcovia filmu sa neunúvali navštíviť Štátny archív v Bytči, kde sú dobové dokumenty o skutočnom sadizme Bátorovej).

Vďaka predkom, Juraj Turzo sa stal jedným z najbohatších feudálnych pánov svojej doby. Patrili mu hrady Lietava, Orava, zámok v Bytči a hrad Tokaj.

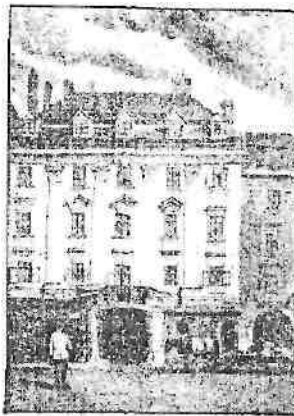
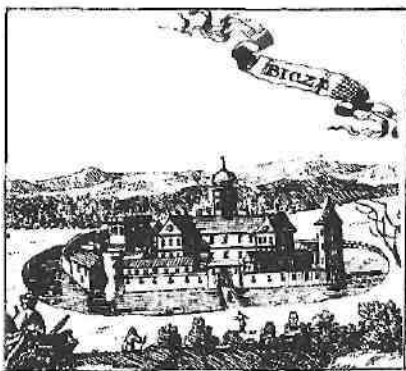

Hoci Juraj Turzo bol evanjelik, nepridal sa k povstalcom Štefana Bočkaja, za čo mu hajdúske vojsko spustošilo panstvá. V dňoch 21-23.5.1605 hajdúsi v Bytči podpálili zámok, Sobášny palác a vyhorel aj kostol. Povraždili 50 bezbranných občanov. Turzo sa s rodinou v apríli uchýlil na nedobytný hrad Lietavu. Dňa 23.5.1605 Bočkajovci prenikli v smere od Domaniže až po Plevník. (Deň 23.5.1605 je opísaný v publikácii Plevnícke povesti, povrávky, pravdy, autor Otto Gá'a, vydal MO MS v roku 2010).

Po tom, čo stavy zvolili 16.11.1608 za uhorského kráľa arciknieža Mateja, za palatína bol zvolený Štefan Illešházy. Ten, ako 68 ročný

5.5.1609 zomrel. Panovník Matej II. zvolal na 17. november 1609 snem do Bratislavy, ktorý za palatína zo štyroch kandidátov zvolil Juraja Turzu. Podľa zákonného článku XXXIII. z roku 1492 zložil do rúk panovníka sľub vernosti. Palatín Juraj Turzo zvolal na dni 28.-30.3.1610 do Žiliny synodu, na ktorej sa založili tri luteránske superintendencie. Od toho času bol považovaný za svetskú hlavu evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Uhorsku. Evanjelici mu z vďaky darovali vo Viedni palác.

Juraj Turzo bol rozhladený diplomat, vojak, v ťažkých časoch vojny s Hurkami ochránil korunu katolíckych Habsburgovcov. Bol najvýraznejšou osobnosťou bytčiansko-oravskej vetvy Turzovcov.

Palác darovaný vo Viedni
J. Turzovi evanjelikmi

Týmto príspevkom je uzavretý seriál o významných osobnostiach Bytče, ktorých výročie pripadá na rok 2012.

Turzovci - vetva bytčiansko-oravská je spracovaná v jednorámovom exponáte, ktorý bude vystavený na XXX. DFS v Bytči. (Mená a priezviská sú v tomto článku uvádzané v slovenčine, podľa názoru časti jazykovedcov).

So vzťahom k Bytči -List starý

150 rokov

Pozrite si tento list. Písal ho istý Jozef Porges, obchodník v Belej v okrese Žilina. Je to celistvosť z roku 1862. List pisateľ napísal 19. decembra (viď záznam odosielateľa, a na poštu v Žiline ho podal 21. decembra (pečiatka ZSOLNA len s údajom dňa a mesiaca, rok v týchto unifikovaných pečiatkach so štylizovanou rozetou, absentoval).

Adresátom je Leopold Popper už po tom, čo si kúpil barónsky titul. V roku 1862 celú bohatú obchodnú administratívu ešte viedol v Hliníku nad Váhom. Názov obce Hliník je v nepomad'arčenom názve - Hliník. Odosielateľ vedomý si toho, že list posielal neskoro, odoslal ho ako doporučený a rekomandom (viď pomocné pečiatky FRANCO a RECOM). Je to identifikácia, aké pomocné pečiatky sa v tom roku na pošte v Žiline používali. Príchodová pečiatka na pošte v Bytči, BICSE je 22. december. (Nič nové ani dnes. História sa opakuje. Priplatíte si prvú triedu a na druhý deň by mal adresát zásielku dostať). Inak, je to vôbec prvá pečiatka používaná na pošte v Bytči.

Interesantné v obsahu listu je informovanie Leopolda Poppera, že odosielateľ mu poslal vianočný „artikel“ pre gójov (kresťanov). Čo ním malo byť už sa nedozvieme.

Vo Filatelisticko-poštovom múzeu (súkromnom) v Plevníku - Drienovom je niekoľko dokladov dokumentujúcich dianie v Prvom českom klube zberateľov poštových známok. Pri jubileách klubu si nasledujúce generácie členov spomínali založenie Klubu českých filatelistov (ďalej KČF) na spoločenských večierkoch, na ktorých sa v debatách oživovali staršie udalosti. Bolo to dôstojné a takmer familiárne. Myslím, že je vhodné si pripomenúť tohoročné 125. výročie založenia Klubu českých filatelistov v roku 1887 aj z dôvodu, že jeho členmi bolo niekoľko Slovákov a medzi nimi prvého organizovaného, Matúša Ursínyho, ktorý sa stal členom v roku 1910. Aj s manželkou sa zúčastnil spoločenského večera v Prahe pri príležitosti 60. výročia založenia KČF v roku 1947. Keď bol prijatý za člena, Klub českých filatelistov v Prahe mal len 23 rokov.

KLUB ČESKÝCH FILATELISTŮ V PRAZE
dovoluje si Vás pozvati na přátelský
SPOLEČENSKÝ VEČER
pořádaný v sobotu dne 13. prosince 1947
v sále Obecního domu hlavního města Prahy
na oslavu svého šedesátiletého trvání
jako prvního českého filatelistického spolku

Vzhledem k omezenému počtu míst je nutno poukázat účastní 150 Kč za včeri pro 1 osobu bílého složenou Pošt. spoř. „Klub českých filatelistů Praha 6877“ nejdříve do 2. prosince t. r. Vyšší počet míst je souhlasně přifilatelistů. Účast společenský. Důmysl vřady. Portov. ležky v sobotu.

Klub riadili významné a najmä filateliou zapálené osobnosti o ktorých svedectvo zanechal Václav Nebeský, a ktorých tvorba mala publicitu vo filatelistickom časopise Český filatelista, založenom v roku 1896. Filatelia sa propagovala aj v ďalších nefilatelistických časopisoch, ako Zberateľ. Vychádzal už v 19. storočí. Tam publikoval filatelistické Články a dokonca aj svoju básnickú tvorbu zameranú aj na filateliu Jaroslav Lešetický. (Jedno číslo z roku 1912 sa nachádza vo FIPOM.-S).

Pri čítaní a pozeraní dokumentov akosi skrsne v človeku nostalgia z toho, že na Slovensku tiež sme mali vynikajúcich filatelistov a akoby neboli.

(V roku 2009 som zaslal Dr. Jankovičovi do Bratislavy životopisy najstarších bratislavských filatelistov a - tým to skončilo).

Žiaľ, v roku 2001 Rada ZSF zrušila Komisiu ZSF pre výskum histórie filatelie na Slovensku, ktorá mala slušné výsledky, a ktoré aj publikovala. V komisii som ako predseda mal výborných členov, zaoberajúcich sa históriou filatelie v lokálnom a regionálnom zameraní. Preukázateľne posúvali históriu do starších čias. Aj dnes ďakujem bývalým členom Mgr. Viliamovi Weissovi z Ružomberka, Jozefovi Korenému z Trenčína, Michalovi Kiššimonovi z Harmanca a Hubertovi Dobálovi z Košíc. (Prepáčte to extempore).

Klub českých filatelistov akoby od založenia sústreďoval to najlepšie čo bolo v Prahe a tých, ktorí do Prahy prichádzali z iných miest. Žiada sa mi spomenúť Zigmunda Reacha, prvého českého vystavovateľa na Jubilejnej výstave v roku 1891 a zostavovateľa Prvého českého albumu poštových známok. Práve toto Album na Medzinárodnej výstave poštových známok v roku 1894 vo Viedni získalo bronzovú medailu a čestné uznanie. V roku 1896 bol Z. Reach zvolený za predsedu klubu, ktorý v tom čase mal 42 členov. Keď o dva roky uviedol, že na predsedu KCF ďalej nekandiduje, klub odovzdal s členskou základňou 84 členov.

Osobne ma z histórie českej filatelie zaujala osobnosť JUDr. Karia Rixa. Advokáta. Bol známy publicista a svoj prvý článok začal tým, ako v češtine vyjadriť dnes známy názov celina z nemeckého ganzsache. Nazval ju - celovec. Až Jaroslav Lešetický v dvadsiatych rokoch 20. storočia dal názov celina. JUDr. Rix dokázal skĺbiť svoju profesiu s filateliou, Čo trvalo 60 rokov. Hodne publikoval a tiež ho neminuli rôzne oponentúry. Mal najväčšiu zbierku celín z ktorej nikdy nič nepredal. Až po smrti v roku 1956 zbierku kúpila Artia a vyviezla do zahraničia. Dr. K. Rix bol idealista a romantik.

Zvláštnu kapitolu si isteže zaslúži Jaroslav Lešetický (v múzeu je 10 jeho listov z obdobia vzniku ČSR). K jeho osobnosti sa vrátíme v niektorom z budúcich čísel.

- og -

JUDr. Karel Rix

Zigmund Reach

Jaroslav Lešetický

V rubrike zo sveta známok sme v novembrovom čísle na dvoch stranách priblížili filatelistické časopisy vydávané v Nemecku a ich zameranie (od augusta do novembra 2012) historickej téme, prvému nemeckému cisárovi Ottovi I. Uviedli sme prierez filatelistických materiálov.

V tomto čísle si priblížime filatelistický mesačník portugalského filatelistického zväzu **Filatelia Lusitana**.

Podobne ako nemecké mesačníky, vychádza vo farbe na kriedovom papieri bohato ilustrovaný. Prináša stručné informácie z FIP a FEPA kongresov, z medzinárodných výstav a nemalú časť venuje aj klubom. Približuje návrhárov známok a rytcov v súvislosti s tvorbou konkrétnej známky. Sú aj fotografie z klubov i mladých filatelistov. Napríklad na 3/4 strany (formát A4) sa uvádza, že klub filatelistov v O Ilhéu má 18 rokov, koná pravidelné stretnutia, na ktorých sa zúčastňuje aj mládež. Štyri fotografie vystihli plénum i vedenie. Časopis sa venuje aj starým známkam, najmä zaujímavým celistvostiam. V rubrike Curso de Monitor de Filatelia prináša oznam, čo pribudlo v poštovom múzeu. Uvádzajú sa vianočné známky, ktoré vydá Latinská Amerika. My namiesto známok prinášame fotografie tých, ktorí riadia Európu

Glosár redaktora o čase a nečase

Vonku sa už rozprestiera chladné ticho. Cez taký čas je najlepšie byť v teple domova, tešiť sa z prichádzajúcich Vianoc, z darčeka pod stromček, ktorým je aj poďakovanie, že človek sa dožil najkrajších sviatkov roka.

Spomínam na Vianoce pred sedemdesiatimi rokmi. Bože môj, toľko sa zmenilo ! Akoby som žil v cudzom svete. Všetko je v náhlivom pohybe, raz, dva, tri... bez zastávky. Skromnosť nahradila zmaterializovaná ziskuchtivosť, pokoj nahradil adrenalín a srdcia, ktoré neboli prázdne, sú akoby obalené ľadom. Hnacou silou je bezohľadné presadenie sa za každú cenu. Masmédia učia najmä deti, „ako žiť“, aktívne ich izolujú „elektronickými oltármi neviazanosti“ ignorujú cirkev, ideu viery a lásky. Lásku k ľuďom zmenili na učenie, ako ich okradnúť. Premyslene deformujú vierouku. Vŕhajú nás do chápadiel morbidnosti. Labyrint agresie zúžil priestor pre ľudskosť. Nič sa nevracia späť. Svet je v mdlobe v ktorom hodiny idú rýchlejšie, než ich človek stačí žiť. Stále viac a viac ľudí začína naťahovať ruku za almužnou.

Ako je to s našim Zväzom slovenských filatelistov ? Zmena ? Zmena. Túžba po tvorbe, tvorivej činnosti sa zmenila na obchod a obchodovanie. Možno rys doby, ale aj zmeny hodnoty. V roku 1991 predstaviteľ ZSF povedal, že zväz vlastne nepotrebuje dôchodcov, len nepovedal, čo zväz potrebuje. Ako a čím obohacovať záujem o filateliu. Spoliehame sa na náhody, už nemáme ani perspektívu, plán činnosti, čo chceme. Zavládol formalizmus. Komisia námeterovej filatelie ZSF, ešte pred mesiacom vykazovala mená členov, ktorí nimi nie sú. Tzv. mŕtve duše. Pritom jej predseda pred časom bezdôvodne útočil na organizátorov Dní filatelie Slovenska. (No a čo ? - ... rys Čoho ?)

Ešteže slovenská známková tvorba má svetovú úroveň. Prajem našim návrhárom, rytcom, aby išli vo svojej tvorivej práci ďalej. Tí tvoria lásku k známke. Žiada sa len väčšia propagácia, a to si vyžaduje súčinnosť viace rých. Neformálnu, vecnú. Jednotlivec všetko neutiahne tak, aby sa napredovalo, len ako, tak udržovalo a to je málo.

Otto Gáťa

Logo XXX. Dní filatelie Slovenska

Predstavujeme vám logo XXX. Dní filatelie Slovenska (ďalej DFS). Logo by malo byť na materiáloch vydaných k jubilejným DFS. Sme názoru, že loď, na ktorej sme sa prezentovali filatelistickými, kultúrno - spoločenskými podujatiami, vyjadruje základ. Písmeno F ako sťažeň s vlajkou je filatelia ako taká (organizovaná i neorganizovaná). Písmeno D je zadná, zatiaľ napnutá plachta a predné S je predná. Štít na prednej časti lode má domicil, či domovský prístav daného ročníka. Po tridsaťročnej plavbe niekedy v bezvetrí, inokedy vo vlnobití a v búrkach času, naša filatelistická loď priplávala až do tohto jubilea. Žiada sa tridsaťročnú plavbu ukončiť dôstojne.

V meradle európskych filatelistických zväzov sme jediní, ktorí s každoročnou periodicitou predstupovali v rámci DFS špecifickými podujatiami pred verejnosť a propagovali filateliu. Organizátori v mestách i v obciach pripravovali program vždy v inej obmene a výnimkou nebola ani medzinárodná účasť. To sú Dni filatelie Slovenska.

DNI FILATELIE SLOVENSKA
BYTČA 14. - 15. september 2013

